

**Житомирський державний університет імені І. Франка
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра теорії та історії світової літератури**

ПОЛІЛОГ

№ 2

**Науково-публіцистичний
студентсько-викладацький збірник**

Засновано у 2013 р.

**Житомир
2014**

УДК 82–92 : 82.09

Головний редактор

Володимир Єршов, доктор філологічних наук

Відповідальний секретар

Ольга Коржовська, кандидат філологічних наук

Редакційна колегія:

Галина Бондаренко, кандидат філологічних наук

Галина Соболевська, кандидат філологічних наук

Наталія Астрахан, кандидат філологічних наук

Тетяна Недашківська, кандидат філологічних наук

Олена Юрчук, кандидат філологічних наук

Вікторія Білявська, асистент

Юліана Кацемба, асистент

Верстка, технічне редагування

Жанна Ганько

Затверджено на засіданні
кафедри теорії та історії світової літератури
(протокол № 9 від 15 травня 2014 р.)

Державна реєстраційна служба України. Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія ЖТ № 184/561-Р від 04.04.2013 р.

ISSN 2311-1844

Адреса редколегії:

Житомирський державний університет імені Івана Франка.
10008. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, корп. 4, ауд 503.
e-mail кафедри: zar.liter@gmail.com

© «Полілог», 2014.

ISSN 2311-1844

З М І С Т

ЕЙДОС ЛІТЕРАТУРНОГО ТЕКСТУ

Вікторія БІЛЯВСЬКА

ОБРАЗ РУЇН В «МЕМУАРАХ ІЗ
ЖИТТЯ» ЄВИ ФЕЛІНСЬКОЇ 5

Юліана КАЦЕМБА

МОТИВ ПОГЛЯДУ ЯК СКЛАДОВА
АВТОХАРАКТЕРИСТИКИ ГЕРОЇВ У
«ЧОРНІЙ РАДІ» П. КУЛІША ТА
«СПОГАДАХ...» Г. ЖЕВУСЬКОГО 9

Ольга КОРЖОВСЬКА

КОНЦЕПЦІЯ АВТОРСТВА У
ЛІТЕРАТУРНИХ ПАМ'ЯТКАХ
КИЇВСЬКОЇ РУСИ 13

Анастасія ЦЕРКОВНА

ДИХОТОМІЯ МІСТА ТА СЕЛА У
ЗОБРАЖЕННІ УКРАЇНСЬКИХ
ЕТНІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ У
«ЩОДЕННИКУ» Д. Т. ДЖЕЙМСА 17

Олена ЮРЧУК

УКРАЇНСЬКЕ ЯК ЕКЗОТИЧНЕ 21

Анна ВЕСЕЛЬСКАЯ

ОДИНОЧЕСТВО КАК ОДИН ИЗ
ВЕДУЩИХ МОТИВОВ ЛИРИКИ
М. Ю. ЛЕРМОНТОВА 25

Марина ВОДОТИЕЦ

ПОЛИСЕМАНТИЧНОСТЬ
СИМВОЛИКИ НАЗВАННЯ РОМАНА
СТЕНДАЛЯ «КРАСНОЕ И ЧЕРНОЕ» 29

Олена ГОРЯЧКО

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ
«ЩОДЕННИКА В 3-Х ТОМАХ»
ВІТОЛЬДА ГОМБРОВИЧА 32

Светлана ГРИЦИК

ОСОБЕННОСТИ КОНФЛИКТА В
«МАЛЕНЬКИХ ТРАГЕДИЯХ»
А. С. ПУШКИНА 36

Марія ДЕРКАЧ

ХУДОЖНЯ СПЕЦИФІКА
УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ
ТРАГЕДІЇ «ГАМЛЕТ» В. ШЕКСПІРА 40

Ганна КАРТАШОВА

ПОВІСТЬ ХЕМІНГВЕЯ «СТАРИЙ І
МОРЕ» ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ ТВІР 43

Аліна КОНСЕВИЧ

АВТОРСЬКІ ІНТЕНЦІЇ У
«СЛОВІ ПРО ЗАКОН І БЛАГОДАТЬ»
ІЛАРІОНА КИЇВСЬКОГО 46

Нина КУЛЕША

ЭПИЧЕСКАЯ ПРИРОДА КОНФЛИКТА В
ДРАМЕ А.Н. ОСТРОВСКОГО «ГРОЗА» . 49

Владислав МЕЛЬНИЙЧУК

РОЛЬ ХРИСТИАНСТВА
У ЖИТТІ ТА ТВОРЧОСТІ
МИХАЙЛА БУЛГАКОВА 52

Руслана МІНЕНКО

ПСИХОБІОГРАФІЧНИЙ РОМАН
«ТРОЯНДА РИТУАЛЬНОГО БОЛЮ»
С. ПРОЦЮКА: ІСТОРІЯ МАЛЕНЬКОГО
БІЛОГО ХЛОПЧИКА 55

Оксана НАУМЕНКО

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ РОМАНОВ
«АННА КАРЕНИНА» И «ГОСПОЖА
БОВАРИ»; ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ
ПИСАТЕЛЕЙ 59

Анастасія ПЕЦЬК

«ДАМА С СОБАЧКОЙ»: ЧЕХОВСКИЕ
ДОН ЖУАНЫ 63

Ірена РОМАНУХА

ГЕТЕ И МАСОНСТВО 66

Александра САНДАЛЮК

АЛЕКСАНДР БЛОК, КАК ПАТТЕРН И
ИДЕАЛ В ТВОРЧЕСТВЕ ИГОРЯ
ЖИВАГИНА 70

Алина СЕМЕНЮК

ТЕМА ЛЮБВИ И ТВОРЧЕСТВА В
РОМАНЕ М. А. БУЛГАКОВА
«МАСТЕР И МАРГАРИТА» 74

**МОВОЗНАВЧИ
ОБРІЇ**

Дарья МЕЛЬНИЧУК
РЕЧЕВОЕ МАНИПУЛИВАНІЕ:
УПАКОВОЧНЫЙ ДИСКУРС 77

Татьяна НИКИШОВА
СРЕДСТВА ВЫРАЖЕНИЯ ОЦЕНКИ
В РУССКОЯЗЫЧНОЙ ПРОЗЕ
Т. Г. ШЕВЧЕНКО 81

Світлана САМІЙЛИК
ЗІСТАВЛЕННЯ АСОЦІАТИВНИХ
ПОЛІВ УКРАЇНСЬКИХ ТА
АНГЛІЙСЬКИХ ЛЕКЕМ НА
ПОЗНАЧЕННЯ ОСВІТНІХ ПОНЯТЬ ... 85

Анна ТАРАСЮК
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ
ПАРАЛЛЕЛИ НАЗВАНИЙ РАСТЕНИЙ
В РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ
ЯЗЫКАХ 89

Наталія ЯКИМЕЦ
СЛОЖНОСТЬ И
НЕОДНОЗНАЧНОСТЬ ЯВЛЕНИЯ
«КОННОТАЦИЯ» 93

**СОБОР МУЗ:
ПОЕТИЧНА СТОРІНКА**

Олександр ВИШНІВСЬКИЙ 97
Ірина БАБАЯН 98
Ольга ГАВРИЛОВА 99
Юліана КАЦЕМБА 100
Олена КОВАЛЬЧУК 102
Дарьянна КРУТОГОЛОВА 103
Ірина КУХАРЕЦЬ 104
Ілона ЛОГУНОВА 105
Лілія МАСАН 106
Ксенія МУЗИЧЕНКО 107
Альона НОВАКІВСЬКА 108
Кристіна ПОЛІЩУК 109
Оксана ПОЙДА 110
Яна РИБАНЮК 111
Лариса САВЧУК 112

Наталія СЕМЕНЧУК 113
Віра СМОЛЯР 114
Яна СТАВСЬКА 115
Марина СУПРУНЕНКО 116
Тетяна ТИЩУК 117
Володимир ЦЬОПИЧ 118
Тарас ЧУМАК 119
Марія ШОМКО 120
Надія ШАНЮК 121
Леся ЯНЧЕВСЬКА 122

VPowerN

Володимир ШИНКАРУК
МИКОЛА КАВЕЦЬКИЙ:
«Я прийшов із світанків» 123

Микола КАВЕЦЬКИЙ
Поезії 126

Марія САМОЛЮК
МОЛОДЫЕ, ПЕРСПЕКТИВНЫЕ И
НЕМНОГО НАИВНЫЕ...
ПРОФИЛЬ И АНФАС 15 ГРУППЫ 128

Юліана КАЦЕМБА
ВІКТОРІЯ БІЛЯВСЬКА:
НА КАФЕДРІ ТА ПОЗА НЕЮ 132

ЮВІЛЕЇ

Галина Іванівна СОБОЛЕВСЬКА ... 137
Антон Михайлович ЛІСОВСЬКИЙ ... 138
Петро Васильович БІЛОУС 139
Людмила Петрівна ПІДЛУЖНА 140
Семен Іларіонович ЛОСЄВ 141
Яків Феліксович РИВКІС 142
Павло Карпович СЕРБІН 143

ХРОНІКА КАФЕДРИ
теорії та історії світової літератури ІФЖ
ЖДУ ім. І. Франка 2013 – 2014 н. р. 144

УКРАЇНСЬКЕ ЯК ЕКЗОТИЧНЕ

Початок XIX століття сигналізував про процес кодифікації образу України в російському імперському тексті. Російський міф про тубільну Україну підтримується українським «усиновленням» (Е. Саїд), коли відбувається відкидання «синівства» (справжньої ідентичності) та входження («усиновлення») в імперську ідентичність шляхом одягання пропонованих імперією масок. Значною мірою це реалізувалося у творчості М. Гоголя.

У XIX столітті в російській літературі відбулася імперська кодифікація образу України. Започатковує цей процес література мандрів, що презентує український простір як втрачений рай, який позначений для російського реципієнта романтикою двозначності: він одночасно відштовхує та притягує, як «своя земля» (В. Ізмайлов, П. Сумароков, П. Шаліков, І. Долгорукий, І. Вернет та ін.). В. Мацапура вказує, що автори жанру «подорожі», «в значній мірі міфологізували українську дійсність, створюючи привабливі поетичні образи Аркадії та Авзонії, краю, де людям весело і щасливо живеться» [1, с. 5].

Топос «своєї, але давно забутої землі» потребував внутрішнього наповнення. Ним стають три рівні української екзотичності: розважальна екзотика (екзотичні тубільці – «племя поющее и пляшущее» за О. Пушкіним); автохтонна екзотика («місце застрягання у минулому», де конденсується у своїй застиглості / позаеволюційності давня російська ідентичність); таємнича екзотика (край ірраціонального та диявольського).

До формування образу «України – другої Італії» або «українського Ельдорадо» долучилися російські письменники-сентименталісти. Їх замальовки екзотичних краєвидів України стають популярними не тільки серед російських читачів, а й іноземних. Також вони вдаються до фіксування обрядів та звичаїв українців, звертаючи увагу на застиглу українську патріархальність («Письма из Малороссии» О. Льовшина, «Малороссийская деревня» І. Калужинського, «Путешествие по святым местам русским. Киев» О. Муравйова).

Фольклорний матеріал, пов'язаний з українською історією періоду Київської Русі, часів козаччини (билини, думи, історичні пісні), стає частиною українського екзотичного «декору», формує стереотип уявлення про Україну як про місце архаїчне, ацивілізаційне.

Російський міф про тубільну Україну підтримується українським «усиновленням» (Е. Саїд), коли відбувається відкидання «синівства» (справжньої ідентичності) та входження («усиновлення») в сильну імперську ідентичність шляхом одягання пропонованих імперією масок. Значною мірою це реалізується у творчості М. Гоголя. Втрапивши до

Петербургу в 1829 році, він не залишає поза увагою широку зацікавленість російської інтелігенції українською народною творчістю, історією. Це стимулює молодого прозаїка продовжити працювати в річищі «малоросійської» тематики: «Україна – своя й не своя, рідна і все ж легко уявлювана в світі романтики як «слов'янська Авзонія», посідає чимраз більше місце в його творчості прозовій і віршовій» [3, с. 99].

Тож, М. Гоголь презентує російському реципієнту бажану модель України через оповідача українця-простака – пасічника Рудого Панька («Вечера на хуторі близ Диканьки»), котрий намагається «высунуть нос из своего захолустья в большой свет» [4, с. 11].

Україна як розважальна екзотика задекларована вже в передмові до першої частини повісті. Автор описує український хутір як такий, де «тогда, только вечер, уже наверно где-нибудь в конце улицы брезжит огонек, смех и песни слышатся издалеца, бренчит балалайка, а подчас и скрипка, говор, шум» [4, с. 12]. Але наратору оповіді замало опису українських вечорниць, він потребує вписування їх – «усиновлення» в загальний російський контекст, порівнюючи з російським балом: «Они, изволите видеть, они похожи на ваши балы» [4, с. 12].

Екзотичність / нижчість українців підкреслюється набором пропонуваної автором атрибутики. Тубільний народ вирізняється найперше ледачістю. Ця риса закріплена у двох топосах – «хата» / «піч» та «шинок»: «Зевая и потягиваясь, дремал Черевик у кума, под крытым соломою сараем, вместе с волами, мешками муки и пшеницы, и, кажется, вовсе не имел желания расстаться с своими грезами, как вдруг услышал голос, так же знакомый, как убежище лени – благословенная печь его хаты, или шинок...» [4, с. 46–47].

Код-топос «шинок» також пов'язаний із наступним українським атрибутом – пияцтво. Герої повісті кожну знакову подію супроводжують алкогольним ритуалом, що стає причиною багаторазового потрапляння українців у курйозні ситуації, що формують модель українця – п'яниці-простака, над яким варто сміятися. Недаремно сам М. Гоголь у листі до О. Пушкіна вказував, що в типографії, де друкувалася книга, працівники зустрічали його «фирканням», визначаючи авторські жарти про українців «забавними».

Українська екзотичність підкреслюється варварськими родинними стосунками, коли майбутній чоловік вдається до вбивства брата своєї нареченої – епізод вбивства Івася Петром («Как безумный, ухватился он за нож, и безвинная кровь брызнула ему в очи» [4, с. 70]), коли мати вирізняє свого сина як суперника в гонитві за статками, а син жодного разу не іменує її матір'ю (стосунки Солохи та Вакули).

Розважальна екзотичність стає спонукою до десакралізації української історії. Наратор переносить вище згадану українську атрибутику й на козацтво, що створює поле його дегероїзації. Найчастіше українські козаки – це гуляки-запорожці («Не успел пройти двадцати шагов – навстречу запорожець. Гуляка, и по лицу видно!» [4, с. 121] або «и тут же, подпершиися в боки, несется вприсядку; зальется песней – душа гуляет!» [4, с. 121]), що зображаються як дикуни, які живуть на території, де «ни плетня, ни сарая порядочного, где бы поставитъ скотину или воз» [4, с. 60], крадії – «тогда козаковал почти

всякий и набирал в чужих землях не мало добра» [4, с. 60], ледарі – «Все это было заманливо, правда; но темнота ночи напоминала ему о той лени, которая так мила всем козакам» [4, с. 149].

Розуміння українського козацтва як українського епіцентру архаїчної, позацивілізаційної сили, що характеризується неучтвом або відкиданням освіти, гіпертрофованими вітальними процесами: споживання надмірної кількості їжі та алкогольних напоїв, агресивністю, знаходимо в повісті «Тарас Бульба».

Автохтонна екзотичність у творчості М. Гоголя прочитується в контексті розуміння України як раю. Наратор топос «Україна-рай» розбиває на декілька мікро-образів, що формують загальний контекст автентичної країни, обов'язковою атрибутикою якого є, з одного боку, неосвіченість, недолугість, з іншого – екзотична пишнота.

Першим мікрообразом стає Диканька. Наратор вказує, що це те місце, куди ще не втрапила цивілізація – погані дороги: «Прошу однако ж не слишком закладывать назад руки и, как говорится, финтить, потому что дороги по хуторам нашим не так гладки, как перед вашими хоромами» [4, с. 16], але яке конденсує в собі особливе природне багатство «Зато уже, как пожелаете в гости, то дынь подадим таких, каких вы отроду, может быть, не ели; а меду, и забожусь, лучше не сыщете на хуторах» [4, с. 16].

Другим – Сорочинський Ярмарок, кодом якого є атрибут «чого там тільки не було». Ярмарок вміщує в собі також стихійність, невпорядкованість, що стають українськими рисами: «Вам, верно, случилось слышать где-то валяющийся отдаленный водопад <...>. Не правда ли, не те ли самые чувства мгновенно обхватят вас в вихре сельской ярмарки, когда весь народ срывается в одно огромное чудовище и шевелится всем своим туловищем на площади и по тесным улицам, кричит, гогочет, гремит?» [4, с. 26].

Українська екзотична автентичність підкреслюється наївністю і простотою, що імпонують росіянам як втрачені під впливом цивілізаційних процесів риси, які потребують закріплення через винагородження. Цариці подобається Вакулине бажання подарувати своїй нареченій її черевички. Його «простодушие» викликає захват: «Право, мне очень нравится это простодушье! <...> предмет, достойный остроумного пера вашего!» [4, с. 195]. Зауважимо, що в сцені зустрічі цариці й Вакули присутній момент загравання колонізованого до імперського з прихованим бажанням завоювання останнього. У тексті М. Гоголя оприявлено українську чоловічу амбіційність, яка реалізується спробою підкорення імперського жіночого простору («комплекс Вакули»). У свідомості Вакули відбувається підміна асоціацій, коли неприваблива російська жінка («небольшого роста женщину, несколько дородную, напудренную» [4, с. 193]) перетворюється на «царствующую женщину», яка стає об'єктом бажання: «Что ж, когда башмаки такие на ногах, и в них, чайтельно, ваше благородие, ходите и на лед *ковзаться*, какие ж должны быть самые ножки?» [4, с. 196].

Мотив бажання чужої / імперської жінки знаходимо й у стосунках Андрій – дочка воеводи («Тарас Бульба»). Від першої зустрічі син Бульби вирізняє дівчину-польку як наймовірніо вродливу та горду,

дозволяючи їй зробити себе іграшкою – лицар для забави. Пізніше він перетворюється у лицаря-рятівника, який приносить хліб / життя. Однак, рятуючи, залишається підкореним – називає жінку царицею.

Український світ стає прихистком диявольських істот. Наратор створює низку образів, що наділені демонічною силою. У «Вечере накануне Ивана Купала» зустрічаємо самого диявола, що провокує героя на вбивство: «в этом-то хуторе показывался часто человек, или, лучше, дьявол в человеческом образе» [4, с. 60], у розділі повісті «Майская ночь, или Утопленница» дівчина-самогубець («утопленница») просить допомоги в Левка й винагороджує його, чорт відносить Вакулу до Петербургу за черевичками.

Отже, початок XIX століття сигналізував про процес кодифікації образу України в російському імперському тексті; українське інтерпретувалося найчастіше як екзотичне: література мандрів, тексти Миколи Гоголя.

Е. Юрчук. Украинское как экзотическое.

Начало XIX века сигнализировало о процессе кодификации образа Украины в российском имперском тексте. Русский миф про туземную Украину поддерживается украинским «усыновлением» (Э. Саид), когда происходит отвержение «усыновления» (настоящей идентичности) и вхождение («усыновление») в имперскую идентичность путем одевания предлагаемых империей масок. В значительной мере это реализуется в творчестве Н. Гоголя.

O. Yurchuk. Ukrainian as exotic.

The beginning of the nineteenth century indicates the process of codification has imaged Ukraine in the Russian imperial text. The Russian myth of indigenous Ukraine has supported by Ukrainian «adoption» (E. Said) when there is a rejection of «sonship» (real identity) and integration («adoption») in the imperial identity by putting the masks that was offered by the Empire. This is largely implemented in the creative work of M. Hогоl.

Список використаної літератури

1. Мацапура В. І. Українська тема в російській літературі першої половини XIX століття (проблеми еволюції, міфологізації, інтертектуальності): автореф. дис. доктора філолог. наук: спец. 10.01.02. «Література народів Російської Федерації». – Сімферополь, 2002. – 33 с.
2. Панченко В. Є. Не убійна література: Дослідницькі етюди. – К. : Твім інтер, 2007. – 440 с.
3. Зеров М. Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка: Лекції, нариси, статті. – Дрогобич : Відродження, 2007. – 568 с.
4. Гоголь Н. В. Вечера на хуторе близ Диканьки. – М., 1960. – 374 с.
5. Гоголь Н. В. Избранные произведения. – К. : Дніпро, 1985. – 397 с.